

In aanloop naar de conferentie *Kritisch burgerschapsonderwijs in het mbo* op 23 januari 2023 delen we elke maand een interview met iemand van de onderzoekswerkplaats.

Aan het woord in december: Ron Vreeswijk

Beroepen worden steeds complexer. We stellen hogere technische eisen en willen dat werk sneller gedaan wordt. Werknemers worden geacht mee te denken over ethische kwesties. Hoe zit het met de toegankelijkheid en met de privacy? Toch bereiden we mbo'ers niet altijd goed voor op dergelijke vragen. Het burgerschapsonderwijs is gericht op aanpassen en socialiseren, ontdekte onderzoeker Laurence Guérin. Het wordt tijd dat we mbo'ers leren om kritisch te zijn. Samen met Daan van Riet nam ze het initiatief voor de Werkplaats Burgerschap: democratisering van kritisch denken. In deze werkplaats werken docenten en onderzoekers uit wo, hbo en mbo nauw met elkaar samen. Na vier jaar komt een einde aan dit NRO-project. In vier interviews blikken we terug en maken we de balans op.

Burgerschap in de praktijk

- Ron Vreeswijk over burgerschapsonderwijs bij Entree

Ondanks alle goede bedoelingen blijft burgerschapsonderwijs vaak steken in theorie. Door meer praktijkvoorbeelden te gebruiken kan de koppeling naar de beroepspraktijk verbeteren. 'Studenten leren het meeste van een pittige casus.' Docenten van ROC van Twente zetten er een aantal op papier, als bijdrage aan de Werkplaats Burgerschap.

Inburgering en educatie

Docent Ron Vreeswijk weet als geen ander hoe je dicht bij de praktijk kan blijven. Inburgering en educatie vormen een groot deel van zijn takenpakket. Zijn cursisten en studenten zijn afkomstig uit alle windstreken. 'Voor onze opdrachtgever gemeente Enschede brengen we zo helder mogelijk in kaart welk instapniveau deelnemers nodig hebben en welke doorgroeimogelijkheden we bieden.'

Dol op diploma's

Bij de Entree-opleiding, het opleidingsniveau voor studenten zonder diploma, heeft hij volwassenen met Nederlands als tweede taal (NT2). 'Om uiteenlopende redenen lukt het hen niet om aan de slag te komen.' Zoals de Turkse man en vrouw die in eigen land docent geschiedenis en wiskunde waren. 'Hier moeten ze onderaan de ladder beginnen, want in Nederland zijn we dol op diploma's.'

Taal en burgerschap

Struikelblok is de taal. Zonder beheersing van het Nederlands vinden de cursisten hun weg niet op de arbeidsmarkt. 'Taal en burgerschap zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Als je met burgerschap bezig bent, ben je ook aan het argumenteren en discussiëren.' Het is daarom lastig dat er weinig tijd voor is: Entree-studenten BBL gaan één dag per week naar school en krijgen een half uur burgerschap.

Niet zwart-wit

Al rekt Ron de tijd voor burgerschapsonderwijs soms op: 'Wat is er belangrijker dan je plek in de maatschappij?' Hij gaat met zijn studenten in gesprek aan de hand van voorbeelden. Niet over hun gedrag op de werkvloer maar over maatschappelijke vraagstukken. 'Ik leg ze verhalen voor om over na te denken. Er is veel polarisatie tegenwoordig. In het echt is het allemaal niet zo zwart-wit.'

Casus rond kapperszaak

De Werkplaats Burgerschap gaf hem de mogelijkheid om praktijkvoorbeelden uit te werken. Zoals de casus rond de kapperszaak: 'Een schaars gekleed meisje en een meisje dat van top tot teen bedekt is solliciteren allebei bij een kapperszaak. Beiden spreken vloeiend Nederlands. Het schaars geklede meisje wordt aangenomen, terwijl het andere meisje een betere kapster is. Wat vind je daarvan?'

Geen goed of fout

Ron neemt zijn cursisten bij de hand: 'Ik zeg van tevoren bij de gesprekken dat er geen goede en foute antwoorden zijn. Alleen dat jouw uitleg moet passen bij de mening die je onder woorden brengt.' Toch is dit geen eenvoudige casus voor een groep volwassenen uit Syrië, Turkije, de Antillen en Sierra Leone. 'Wat voor kapperszaak is het,' vraagt een van hen zich af? Als je dat soort vragen gaat stellen ben je echt bezig met kritisch denken, geeft Ron aan.

Oefenen en begeleiden

Daarin moet je de studenten wel begeleiden. 'Als je wil dat ze vanuit drie verschillende perspectieven – maatschappelijk, beroepsmatig en persoonlijk – naar een vraagstuk kijken, moet je ze stap voor stap leren om de juiste vragen te stellen.' Een techniek die wordt aangeduid als 'scaffolding.' 'Je moet echt oefenen en begeleiden bij kritisch denken.' Daarom is het zo belangrijk om aan te sluiten bij de praktijk, benadrukt Ron. 'Om dicht bij hun belevingswereld te blijven.'

Goed luisteren

Voor zo'n gesprek trekt hij dan ook vaak meer tijd uit. 'Dat past bij de manier van werken in de werkplaats. Het is anders dan een boek openen, een stuk lezen en op basis daarvan over normen en waarden praten.' Voor een docent betekent dat vooral goed luisteren naar de studenten. 'Als je dat doet komen Entree-studenten echt met mooie dingen. Het begint met nieuwsgierigheid en de verwachting dat ze in staat zijn om te leren.'

Onderwijs ontwikkelen

Voor hemzelf bood de werkplaats ook de gelegenheid om bij te leren. 'Dat heeft het voor mij echt opgeleverd.' Wekelijks kreeg hij van het ROC drie uur de tijd om met andere docenten aan de slag te gaan in een Docent Ontwikkel Team (DOT). 'Het is echt geweldig als je de ruimte krijgt om onderwijs te ontwikkelen. Dan voel je je als docent echt serieus genomen.' En het werk zit er nog niet op: in workshops presenteert hij casussen die docenten direct in hun les kunnen gebruiken.

Praktijkvoorbeelden kunnen burgerschapsonderwijs effectiever maken. Op de werkvloer komen studenten later ingewikkelde vraagstukken tegen, waarvoor ze kritische denkvaardigheden nodig hebben. 'Als je dat nooit traint kan je niet verwachten dat ze autonome denkers worden.' Met de juiste begeleiding kan je ze een eind op weg helpen.

Ron Vreeswijk is docent Entree & Educatie bij ROC van Twente.

Kijk voor meer informatie over de onderzoekswerkplaats op www.werkplaatsburgerschap.nl. Op 23 januari 2023 wordt een conferentie georganiseerd in Utrecht. Hier zullen opbrengsten, voorbeelden en geleerde lessen worden gepresenteerd. Ook zijn er werk- en ontwikkelsessies te volgen.

Interview en tekst door Hans Zijlstra.